СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXII. Число 103. Джерзи Сіті, Н. Дж., субота, 3. мая, 1924. VOL. XXXII. No. 103. Jersey City, N. J., Saturday, May 3, 1924. THREE CENTS

Домагання за приступленнєм до світового суду ростуть.

ВАШІНҐТОН, 1. мая. — Перед сенатовим комітетом для заграничних справ виступали нині далі свідки зі заявами за приступленнєм Злучених Держав до світового суду при Лізі Народів.

Межи иншими свідками був Еверет Колбі, провідник републиканської партії зі стейту Ню Джерзі, котрий закидав републиканській партії, що вона не сповнила обітнинки, даної виборцям при виборах; далі Самуель Ґомперс, голова Американської Федерації Праці; Теодор Морбурґ, бувший амбасадор в Бельгії, котрий заявив, що Ліга Народів уже показада кілька разів свою здібність запобігти війні; та представники ріжних жіночих організацій.

СЕНАТ ЗА БОНУСОМ.

ВАШІНҐТОН, 1. мая. — Сенат приймив нині одноголосно без одного навіть голосу спротиву проект закона про бонус, який виробила спільна комісія сенату та палати послів.

ВІДПЕКУЮТЬСЯ ФОЛА.

ВАШІНҐТОН, 1. мая. — Перед нафтовим комітетом сенату виступав нині Гилс, заступник департаменту нутрішних справ, та заявив, що бувший міністер нутрішних справ Фол віддав нафтові терени в Каліфорнії в аренду приватним підприємцям без повновласти президента Гардинга.

АҐІТАЦІЯ ЗА ЗБІЛЬШЕННЄМ ФЛЬОТИ.

ВАШІНҐТОН, 1. мая. — Конгресмен Бритен, голова комітету для морських справ, заявив, що він внесе незадовго в конгресі резолюцію, щоби конгрес прослідив стан американської фльоти та переконався, на стільки правди є в говоренню, що японська фльота сильнійша, а американська слабша, як на се дозваляє договір, заключений на основі вашінґтонської розоружної конференції.

ПОГОЛОСКИ ПРО РЕЗИҐНАЦІЮ ҐЮЗА.

ВАШІНҐТОН, 1. мая. — По місті курсують поголоски, що секретар стейту Ґюз зрезиґнує зі свого уряду, коли сенат не скасує того уступу іміґраційного проекту, що постановляє зовсім виключити японську іміґрацію.

КЛОПОТИ ЦЕРКОВ З ПРОГИБІЦІЙНИМИ ВИСТУПАМИ.

НЮ ЙОРК, 1. мая. — Др. Н. Батлер, голова Колумбійського університету, котрий виступив два дні тому назад проти прогибіційного закона яко проти неможливого до переведення, робить тепер немало клопотів всяким шкільним та церковним організаціям. Цілий ряд таких інституцій замовило було собі Батлера на бесідника, не знаючи ще, що він противиться прогибіції. Колиж він тепер виступив проти закона Волстеда, вони найшлися в клопоті. Одні з них хочуть не дати йому говорити, а другі стоять за тим, щоби за його погляди не обмежати йому свободи слова.

6.000 МАЙНЕРІВ ПОКИДАЄ СТРАЙК.

СКРЕНТОН, Па., 1. мая. — Шість тисяч страйкуючих майнерів підприємства Ґлен Олден Ковл Ко. вернуло до роботи. На страйку ще остає далі коло 10 тисяч. До них збирається прилучити яких 22,000 нових страйкарів.

СТРАЙК РОБІТНИКІВ ПРИ ЗЕЛІЗНИХ БУДОВАХ.

НЮ ЙОРК, 1. мая. — Юнія робітників, занятих при зелізних будовах у Ню Йорку та околиці, рішила зарядити страйк, бо будівельні підприємці не захотіли підвисшити їм робітничої заплати з 10 долярів 50 центів в день на 12 долярів та не захотіли признати виключного права їх юнії давати підприємцям робітників („замкненої шапи").

ПРОВІДНИК АМЕРИКАНСЬКОЇ ВОЗДУШНОЇ ВИПРАВИ ДОВКОЛА СВІТА ЗНОВА ПРОПАВ.

ЧИГНИК, Аляска, 1. мая. — Літак майора Мартина, начальника американської воздушної експедиції довкола землі, котрий вилетів учора звідси на остров Шумаґіна, пропав по дорозі зі своїм пільотом Гарвейом.

Американський уряд сейчас вислав за летунами пошукувачів. Догадуються, що летуни були примушені через бурю або якийсь клопіт в машині осісти на воду або на беріг.

МЕКСИКАНСЬКЕ ПОВСТАННЄ ЩЕ ДАЛІ КЛОПОЧЕ УРЯД.

ВАШІНҐТОН, 1. мая. — Американський уряд застановляється над тим, в який спосіб зломити бльокаду мексиканського порту Фронтери, до котрого мексиканські повстанці не пускають американських кораблів з великою грошевою втратою для американських бизнесів.

ЗАВОРУШЕННЯ НА КУБІ.

ГАВАНА, 1. мая. — Заворушення, в яких взяли участь 25 жовнірів та яких 30 цивільних осіб, довели знова до кровавої бійки. В ній погиб др. Сото, один з провідників револьти.

ЗАСУДЖЕНИЙ ЗА ПОБИТТЄ ВЯЗНИКА.

ФІЛЯДЕЛФІЯ, Па., 1. мая. — Суд признав вязничого сторожа Санті зі стейтової вязниці виннувати побиття вязника Фрейлі. Санті бив вязника гумовою рурою через 15 мінут за те, що він не хотів виявити, як утекли його товариші.

МІЛІОНОВИЙ ДАР МІЛІЯРДЕРА.

НЮ ЙОРК, 1. мая. — Американський міліонер Джан Ракефелер обіцяв Товариству Молодих Християнських Жінок заплатити довги товариства, які виносять близько м'ліона долярів.

Зборн приняли ... проект приступлення Злучених Держав до світового суду при Лізі Народів.

ОБОСІЧНИЙ МЕЧ.

ЮНІОНТАВН, ПА., 1. мая. — Місцевий стейтовий прокуратор, до котрого ріжні церковні організації віднеслися з домаганнєм, щоби він перевів у життя закони про строге святкування неділь та свят (так звані сині закони), заявив, що він се зробить, але тим самим він заборонить всі хори та співи по церквах, за котрі хористи та солісти побирають заплату.

МУРИНИ ПОЗИВАЮТЬ ТЕАТРАЛЬНЕ ПІДПРИЄМСТВО.

НЮ ЙОРК, 1. мая. — Муринська організація, що має на ціли охороняти горожанські права чорної раси, пізвала тут кілька театрів за те, що вони не ставлять на рівні Муринів з білими людьми.

БОРОТЬБА ЗА ПІДВИШКУ ЗАПЛАТИ ДЛЯ ПОЧТАРІВ.

ВАШІНҐТОН, 1. мая. — Почтовий комітет палати послів постановив приняти проект про підвисшення робітничої заплати для сільських листоносів та почтарів.

САМОВБИЙСТВО НА МОРИ.

З Корабля Ордуни скочив у море шікаґовський студент Гилтон, росчарований в любови.

УКРАЇНЕЦЬ АРЕШТОВАНИЙ ЗА ВБИЙСТВО.

В місті Торонті, в Канаді, арештовано дня 3. марта сього року 27-літного Українця Степана Дутчишина, котрий мав допуститися вбийства ще під час Різдва. Злочин мав поповнити коло Виннипеґу, котрого поліція визначила за його здовлення 250 долярів надгороди.

ПОЧТА В ПОЛЬЩІ.

Як подають торговельні польські аґенти, в Польщі один почтовий уряд припадає на 11,300 душ населення, тоді як у Чехословаччині один уряд припадає на 3,300 душ, а в Швайцарії один почтовий уряд на 999 осіб.

ДЛЯ ПОЛІЦІЇ ЧИ ПРОПАГАНДИ?

В одній часописи в Монтреалю, в Канаді, появилося оголошення А. Язикова, аґента большевицького уряду в Москві, завзиваюче іміґрантів з Росії, України й Кавказу реґіструватися в нього.

ФІЛЬМОВІ ПРІМАДОННИ НІКОЛИ НЕ СТАРІЮТЬСЯ.

Одна шведська газета старається розвязати драззливе питання — відгадати вік фільмових артисток. В одному фільмовому „Меґезіні" було недавно подано, що артистка Норма Талмадж має 23 роки, то знову 27 літ. Тому пять літ назад їй давали газети ... цієїж артистки також 23—27 літ. А тому богато літ назад, як Норма Талмадж грала свій перший фільм, мала щонайменше 25 років. Меріон Дейвіс по заявленням фахової преси від півчверта року має постійно 19 літ, а про Лілієн Ґіш (якій було 20 років, як тому богато літ назад виступала у „Народинах нації"), що в 1924-ому р. скінчить двацятий рік життя. Поля Неґрі, відчас побуту в 1923 році ... сказала, в інтервю ...

ПОВІТОВИЙ ЗІЗД БОБРЕЧЧИНИ.

Повітова нарада громадських робітників яка відбулася дня 11. квітня 1924 покликала до життя для Бобреччини і Ходорівщини повітову політичну Раду з 9 членів і її виконавчий орган з двома канцеляріями народної оборони, одна на судовий повіт Бібрка, — друга на судовий повіт Ходорів, — з завданнєм концентрувати ділову роботу на всіх ділянках народнього життя, давати громадській роботі ініціятиву і напрям.

ЩО ДІЄТЬСЯ З ДЗВОНАМИ У ВАРШАВІ?

Холмське „Наше Життя" пише:

Газети час від часу подають звістки про повернення з Радянської Росії та України дзвонів, вивезених туди підчас світової війни. Люди, що їздили в цій справі до Варшави, передають такі річи, що просто не ймеш віри. Оказується, що на Празі, біля католицького костела, є така сила дзвонів, що можна між ними заблудити, а де довідатися, чи є дзвони певного села, дуже трудно. Поперше для оглянення їх треба мати перепустку від католицької митрополичої курії; з тою перепусткою впускають на площу, де містяться дзвони, а завідуючий не може дати відповіди, чи є дзвони, а радить самим шукати. Це не легко зробити, бо написи здебільшого стерті, а часом містяться в середині дзвонів і щоб перечитати їх, треба підности всі дзвони, для чого потрібно наняти людий. Це відбирає кілька днів і часто не дає вислідів. А навіть як комусь пощастить знайти свої дзвони, то повинен платити по 2 міл. за кільо ваги і везти дзвони на свій кошт по скільки гроший і часу пропадає у бідних селян-представників парафій, що відшукають свої дзвони!

ПРОТЕСТ КАНАДІЙСЬКИХ УКРАЇНЦІВ.

Українські іміґранти з околиці канадійського міста Монтреалю зібралися були дня 15. квітня на велике масове віче та ухвалили віднестися до англійського премієра Мекдоналда, щоби він заложив протест проти переслідування Українців Польщею.

ОКРУЖНИЙ ЗІЗД В БЕРЕЖАНАХ.

Дня 12. м. м. відбувся в Бережанах Окружний Зізд, в котрім взяли участь відпоручники повітів Бережани, Підгайці і Перемишляни. Рогатин оправдав свою неприсутність. Предметом нарад Зізду було утворення Окружної Політичної Ради й Окружної Канцелярії Народньої Оборони бережанського округа.

Зізд ухвалив резолюції, з котрих найважніща така: Окружний Зізд в Бережанах покликує до життя Окружну Політичну Раду і Окружну Канцелярію Народньої Оборони, котрим ставляє за завдання концентрувати ділову роботу на всіх ділянках національного життя бережанської округи, давати тій роботі ініціятиву і напрям. Заразом взиває репрезентовані на Зізді повіти до зорганізовання аналогічних іституцій по повітах.

В Зізді взяв участь найвизначніщі громадські робітники бережанської округи без огляду на їх партійну приналежність.

ГОРОД ДОКОЛА ПЕТРОГРАДУ.

Петоград збудований, як відомо, царем Петром Великим на болотах. Тому й досі докола него тягнуться болота. Тепер зроблено плян, щоб ті болота висушити, а на одержаній площі розвести город-парк що вінцем окружавби ціле місто. Плян той не новий. З ним носилися ще перед війною.

Мекданелд за новою конференцією у справі „воєнних відшкодовань".

ЛОНДОН, 1. мая. — В урядових кругах заявляють, що премієр Мекданелд хоче, щоби справу пляну Доса відібрати з рук аліянтської репераційної комісії (комісії „воєнних відшкодовань"), а натомісць скликати нову міжнародну конференцію, яка виготовила би плян безпосередних умов кождого з аліянтів з Німеччиною. По думці британського премієра се були б бизнесові умови вірителів з довжником а не побідників з побитим. Тому усуну б се ворожнечу та улекшило би зближенне аліянтів з Німеччиною.

БЕЛЬГІЙСЬКІ МІНІСТРИ В ЛОНДОНІ.

ЛОНДОН, 1. мая. — Сюди приїхав нині бельгійський премієр Теніс і міністер закордонних справ Ґіманс.

Британський премієр Мекданелд скаже їм, як він ставиться до пляну комісії Доса.

КЛОПОТИ З ГОРОЖАНСТВОМ.

ЛОНДОН, 1. мая. — Нині видигнено в англійській палаті громад справу горожанства Англичанок відданих за чужинців. По британським законам Англичанка тратить британське горожанство, якщо віддається за чужинця, а по новим американським законам чужинка не набуває американського горожанства, коли повінчається з Американцем. В той спосіб Британка остається без вітчини, коли одружиться з Американцем і не може користати з жадних горожанських прав. Се найболючійше відчувають „жінки без вітчини", коли подорожують між Америкою й Англією.

Англійський міністер внутрішних справ Артур Гендерсон заявив, що буде вести з американським правительством переговори для корисної розвязки сього питання.

ХОТЯТЬ ПЕРЕМОГТИ ПРЕМІЄРА ПУАНКАРЕ.

РИМ, 1. мая. — До Медіоляну приїде небаром бельгійський премієр Теніс і міністер закордонних справ Ґіманс на стрічу з італійським премієром Муссоліним. Вони мають обговорити питанне, як перемогти опозицію французського премієра Пуанкаре.

ПРИСЯГА ГРЕЦЬКІЙ РЕПУБЛИЦІ.

АТЕНИ, столиця Греції, 1. мая. — Нині відбулось в тутешньому соборі богослуженне подяки з приводу проголошення Греції републикою.

В церкві був тимчасовий премієр адмірал Кундуріотус і всі міністри кабінету. Уся площа кругом собора була залита народом, який присягав вірність републиці.

Після обіду на Марсовому полі зложила присягу армія.

У ФРАНЦІЇ НЕ БУЛО ДЕМОНСТРАЦІЙ.

ПАРИЖ, 1. мая. — День першого мая проминув у Франції спокійно. Комуністи казали, що обізвуться голоснійше в день виборів, 11-ого с. м.

В РИМІ СПОКІЙ І ТИШИНА.

РИМ, 1. мая. — В Римі не було жадних демонстрацій ані маніфестацій з приводу 1-ого мая. Склепи всі були одчинені і робота у фабриках та робітнях ішла правильно. Загалом, в Римі був спокій і тишина.

ДЕМОНСТРАЦІЯ В БЕРЛІНІ.

БЕРЛІН, 1. мая. — Німецькі комуністи приготовляли тут сьогодня демонстрацію з нагоди 1-ого мая, але поліція їх розігнала.

КРОВАВА БУЧА В АТЕНАХ.

АТЕНИ, 1. мая. — Нині приготовляли тут грецькі комуністи демонстрацію з нагоди 1-ого мая. Військо виступило розганяти демонстрантів, наслідком чого счинилась буча, в якій ранено одного жовніра і трох робітників.

В МОСКВІ НЕ БУЛО ПАРАД.

МОСКВА, 1. мая. — Большевицька влада постановила не робити сього року маєвих походів і демонстрацій.

Нині комуністи відвідали тільки могилу Леніна.

Завтра молодіж має удатись до могили Леніна, де старі комуністи хотять проводити їй присягу на... засади Леніна.

В ТОКІО БУЛА МАЄВА ПАРАДА.

ТОКІО, столиця Японії, 1. мая. — Нині уладили тут соціялісти маніфестацію з походом по улицях, в якому взяло участь 10,000 робітників.

ТРОЦЬКИЙ ПРО ДОВГИ.

МОСКВА, 1. мая. — Леон Троцький заявив тут на зібранню, що Росія ніколи не заплатить Франції царських довгів.

ТРОЦЬКИЙ ГОВОРИТЬ ПРО ЗМІНУ КАРТИ ЕВРОПИ.

МОСКВА, 30. квітня. — Комісар війни Леон Троцький говорив нині на зібранню в театрі до 5,000-ної публики. Його промова тривала дві години.

Він сказав, що японська військова партія хоче війни з Росією, та предсказав, що се грозить Японії революцією.

Далі заявив, що якби Велика Британія заключила договір з Росією, то се мало-б велике значінне. Тоді обі сі державы, казав він, диктувалиб Европі і перемінилиб її карту.

Вкінці заявив, що „червона армія" є за миром і для оборони здобутків революції.

ВІРЯТЬ, ЩО ЛЕНІН ЖИЄ.

МОСКВА, 28. квітня. — Серед московського народу розійшлася чутка, що Ленін жиє, а большевики виставили в домовину тільки його воскову подобу.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодинока число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сіті і загряницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

В Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ЯК УСУНУЛИ ПОЛЯКИ ПРОФЕСОРА ГАЛУЩИНСЬКОГО?

На протест професора Михайла Галущинського, відомого орґанізатора української ґімназії в Рогатині і Рідної Школи, проти введення польської мови яко урядової в українських школах, польська шкільна влада (кураторія) повідомила його, що „завішує" його в обовязках професора української ґімназії у Львові.

Про се повідомила його дирекція тої ґімназії, доручуючи йому рівночасно, щоб явився дня 10-ого квітня в бюрі тої кураторії.

Професор М. Галущинський явився там в означеному дні і в означеній порі. Там два польські „можновладці" показали йому своє журливе обличе. А були ними два великі мужі: начальник виділу середнього шкільництва Янеллі і візитатор філії академічної ґімназії Сосніцький.

На вступі поставлено проф. Галущинському питанне, як він важився таку заяву зложити і її вислати до кураторії.

На се почав запитаний відповідати — розуміється — по українськи.

— Чи пан не ве, же урженддовим ензикем кураторіюм ест ензик польскі? — перервав йому Янеллі.

— Власне проти тої польської урядової мови протестував я і буду говорити виключно по українськи! — відповів проф. Галущинський.

— Чи пан то подпішеш в протоколе, бо то вистарча?!

— Так, але також по українськи! — відповів запитаний.

В тим випадку може биць! — закінчив Янеллі.

На цьому скінчилось переслухання, що не тривало довше трох хвилин.

* * *

Отаким даром обдарили нас аліянти своєю постановою з 14-ого березня, 1923.

Того ми сподівались, се для нас не новина, як загалом не новиною для Українців ціла польська злочинна політика і виправа Польщі на винищення Українців.

Але треба нам одно тямити:

Що мусимо СКРІПИТИ боротьбу проти польської навали. Всі Українці, по всіх землях, і рідних і чужих, мусять тепер подати собі руки та обєднатись до спільної боротьби проти польської наїзниці.

Станьмо і ми в Америці до помочі нашим браттям в Галичині і в других нападених Польщею наших землях!

Обєднаймось до спільної акції і берімся до діла!

ШЕВЧЕНКІВСЬКЕ СВЯТО СЕРЕД БІЛОРУСИНІВ.

Заходами Білоруського Драматичного Товариства відбувся 9-го березня 1924 у Вильні святочний вечір, присвячений памяти Тараса Шевченка. В програму входили м. і. реферати Гр. Мяцюка на тему: Т. Шевченко і його творчість; драматична картина „Отрута" Максима Горецького; і концертова частина. Вечір відбувся у власній салі Драматичного Товариства.

СЕРБІЯ ХОТІЛАБИ ПОЗБУТИСЯ КОЛЬОНІСТІВ ІЗ БОСНІЇ.

В загребських „Сельячкіх Новінах" (ч. 5.) читаємо: Сербські газети хотіли би доказати, що Боснія є чисто сербська країна. Тимчасом це неправда. І сам премієр Пашіч у Сараєві заявив був зараз після війни: Брати Серби трьох віроісповідань. Цебто православні, католики і музулмане. В Боснії здавна жило богато Хорватів, а також і кольоністів, між ними й УКРАЇНЦІ ЗІ СХ. ГАЛИЧИНИ. Тепер по Боснії вештаються ріжні аґенти і намовляють католиків Хорватів і кольоністів Українців, щоби переселювалися до Бразилії. Обіцюють їм золоті гори, добрі заробітки. Сербські власти, замісць арештувати цих аґентів, ідуть їм іще на руку. А вже й іміґраційний уряд у Загребі оголосив, щоби люде не вірили обітницям аґентів, бо в Бразилії ждуть кольоністів терпіння і смерть. А аґенти аґітують за переселенням у Бразилію тому, щоби на місце Хорватів і Українців у Боснії поселювати Сербів. Це найновіщий спосіб посерблювання Боснії. Газети перестерігають своїх земляків, щоби не кидали свої хати і землі і не йшли на певну смерть до Бразилії.

ЧЕРВОНІ ПОРТРЕТИ.

Яку мораль проповідував Ленін своїм ученикам.

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи").

З нагоди Ленінової смерти про цього новочасного „пророка" було написано у світових часописях, у тім числі й по деяких українських, чимало нісенітниць. Основуючись на тім, що „смерть примиряє", люде понаписували про Леніна багато такого, чого вони за його життя напевне не посміли-б написати. Таким чином, довкола образу помершого диктатора, навіть серед його ворогів, починає сплітатись якийсь фантастичний рожево-білий вінок...

Чим у дійсности був, як виглядав і чого навчав Ленін? На ці запитання знаходимо правдиву відповідь у книзі В. Войтинського „Роки перемог і поразок", яка недавно вийшла з друку.*) Автор цеї книги до 1917 р. сам був завзятим большевиком і дуже близько стояв до Леніна, як і до инших видатних большевиків. Свої спостереження й спомини він тепер пише з особливою здержливістю, щоб його не запідозрили в субєктивности, зводженню особистих рахунків і т. и. Він краще недоговорює, ніж „виносить сміття з хати", він охотнійше хвалить, ніж гудить.

І все-таки, що за портрети вийшли!

У даним разі нас, розуміється, найбільше цікавить портрет самого Леніна. Що це була за людина і в чім полягала таємниця його впливу на партійних товаришів?

Одна з його характеристичних властивостей полягала в тім, що він не слухав заперечень і не цікавився ними. Під цим оглядом він нагадував того славного професора, що бувало казав: **„Це моя думка, і я її поділяю; коли факти не годяться з нею — тим гірше для фактів"...** Войтинський цього просто не каже, але з його слів неминуче випливає цей висновок.

Ось що оповідає нам про Леніна-промовця п. Войтинський, і ми знаємо з инших джерел, що він оповідає правду:

„Промовець з нього був назовні не блискучий... По кілька разів він повторював те саме речення тими самими словами, наче молотом забивав цвяхи в голови слухачів... Ленін майже не спускався до полеміки з противниками. Він наводив їх арґументи лише для того, щоб завважити: „Та це-ж смішно, товариші, вони й самі знають, що це смішно. Це й малим дітям ясно"... Про меншевиків він говорив з одвертою зневагою, називаючи їх „ліберальними курниками"... **Загалом Ленін уникав доказів, він не обміркововував, а приказував.** Виставивши яке-небудь твердження, він робив з нього висновки, потім робив висновки з цих висновків і т. д. Все це на основі строгої дедукції, все з непохитною певністю, з поблажливим усміхом і зневажливими увагами на адресу противника. Від цеї поведінки віяло величезною силою"...

Останній висновок п. Войтинського може показатись несподіваним. При чім тут „величезна сила"? Скорше треба було-б прийти до висновку, що маємо тут до діла з маніяком, варятом чи нівбожевільним, бо який же нормальний чоловік може так поводитись серед товаришів і з товаришами? Але не треба забувати, що це все діялось серед **російських соціялістів,** які були помішані на блудословії. Досить було кому сказати слово, щоб другий вже причепився до нього й наговорив з того приводу сто слів. А там устрявав третій і побивав перших двох тисячою нових слів, і так нагромаджувались цілі гори словесної полови. Взагалі полеміка серед соціялістів процвітала, плекалась, гістерично роздмухувалась, це був улюблений спорт, найкраща „розумова ґімнастика".

А тут знайшовся чоловік, що нікого не слухає, чужими думками не цікавиться, до річевої полеміки не спукається... Ясна річ, що то була не манія, не варятство, не доказ розмякшення мозку, а „величезна сила"!

Це, однак, лише половина відповіди, в чім полягала таємниця Ленінового впливу. Друга половина далеко цікавійша, бо вона розкриває перед нами **моральний** образ цеї людини.

Властиво, моралі ніякої у Леніна не було. П. Войтинський цього не каже, але послухайте, що він оповідає:

Літом 1917 р. сидить Ленін за чаєм у себе на дачі в Куоккалі, невеликім фінськім селі коло Петербургу. Кругом нього зібралась молодь. Ленін сидить і проповідує: „Революція — річ тяжка, в біленьких рукавичках, чистенькими ручками її не зробиш... Партія не пансіон для шляхотних панночок. Не можна до оцінки партійних робітників підходити з узенькою міркою міщанської моралі. Інший мерзенник може тим для нас і корисний, що він мерзенник... У нас господарство велике, а у великім господарстві всяке дрантя знадобиться"...

Гарна проповідь? Ще не те почуєте.

Один з товаришів Леніна, якийсь Віктор (на жаль, п. Войтинський не подає його призвища), зробився альфонсом, себто пішов за гроші жити зі старою бабою. Ленін про нього й каже: „Ось ви скажіть одверто, чи ви-б могли за гроші пійти на утримання до богатої купчихи? Ні? І я також не пішов би, не міг би себе перемогти. А он Віктор пішов. **Це людина незамінима"...**

Таких прикладів є в книзі Войтинського сила-силенна. З повною очевидностю з них випливає, що **поняття моралі взагалі було цілком чуже й недоступне Ленінови.** Говорити про його моральність можна з такоюсамою підставою, як говорити про печений лід, про солодку сіль, суху воду.

Ця аморальність знаменито прищеплювалась серед Ленінових учеників. Один з них славнозвісний А. Богданов, якось сказав Войтинському: „Чого там кричати проти експропріяторів, проти грабіжників, проти кримінальних? Настане революція, й всі вони будуть з нами. **На барикадах фаховий злодій буде кориснійшим од Плеханова"...**

Так прищеплювала і пускала буйні парости добра моральна наука. А поведінка шановного учителя при дискусіях викликала осьяке наслідування. Є такий большевик Красиков. Одного разу він прийшов на засідання с.-д. фракції Державної Думи. Був він „червоний з лиця й не зовсім твердо стояв на ногах". Почувши, що большевицькі посли нарікають на меньшевиків, Красиков зголосився до слова й заговорив:

„Товариші, у нас у большевиків завсіди одна тактика. Ми ніколи не повинні її забувати. А в чім наша тактика, товариші? Всім у морду. Кадет — так кадетови в зуби. Есер — так есерови у вухо. Меньшевик — так меньшевика по пиці. Ось наша тактика!"...

Так **у дійсности** виглядав „великий пролетарський учитель", така була його тактика й мораль і так його наука переломлювалась у головах його талановитих учеників. Інакше й не могло бути, коли зважити, як робилась і до чого довела большевицька революція. Тим дивнійше, що довкола імени помершого большевицького вожда ще можуть повставати якісь „примиряючі" леґенди!

Прага, 10. квітня.

Радянин.

*) Волод. Войтинскій. Годы побѣдъ и пораженій. Кн. II.

Осип Логин.

МОЛИТВА

Пішли ї нам Боже
Та кращої долі,
Щоб і ми зажили
Свобідно на волі!
Скріпи в нас завзяття,
Додай нам отухи,
Хай ворог пропаде,
Як від вітру мухи!
Ми вже свою чашу
Горем заповнили,
Тай кровці святої
Чимало пролили.
Ти се, Боже, знаєш,
Бо Ти всевідучий,
Що ми протерпіли,
Як нас ворог мучить!
Вішають, стріляють
Й по якій причині?
— Що ми хочем волі
Нашій Україні!...

Джерзи Сіті, Н. Дж., 29. квітня, 1924.

ПРОФ. МИХ. ГРУШЕВСЬКИЙ В ХАРКОВІ

Літературно-науковий додаток до харківських „Вістей" ч. 13. з 30. березня ц. р. пише про приїзд проф. Грушевського до Харкова в справах Академії Наук.

Проф. Грушевський каже про свій приїзд так: „Я прибув до Харкова по командировці Академії Наук у Києві; Академія Наук командирувала мене до Харкова, щоб я в Народньому Комісаріяті Освіти виложив плян наукової роботи Академії та прохав коштів для реалізації цього пляну.

Особисто я хотів продовжити свою роботу „Велику історію України", яку було перервано війною й яку я довів до 1650 р.; також я маю на мені закінчити „Історію української літератури", над якою я працював за кордоном і яку я довів до 15. віку. В звязку з тим я хочу орґанізувати систематичне дослідження архівного матеріялу і видання його. Це дослідження має на меті вивчення економічної та соціяльної історії від XVII—XIX. віку. З нагоди 50-тих роковин видання „Исторических песен малорусского народа" Антоновича-Драгоманова, яке відбудеться в цьому році, я запропонував Академії Наук продовжити до кінця роботу, що її почали Антонович-Драгоманов і яку вони не довели тоді до кінця. Академія Наук приняла плян наукового досліджения історичних пісень і баляд, для якого треба в цьому сезоні орґанізувати екскурсії з фоноґрафом, щоби схопити остатки дум, що живуть у вустах кобзарів.

З другого боку дуже актуальною є орґанізація наукового дослідження Західної України — Галичини, Волині, Холмщини, Закарпаття і т. д. З огляду на ту тяжку і затяжну крізу, в яку попали науково-культурні осередки Галичини, що вели цю роботу раніш, ця робота також входить в плян майбутньої роботи Всеукраїнської Академії Наук.

Далі проф. Грушевський зазначив, що його дуже займає справа перенесення до Києва — до Академії Наук — Українського Соціольоґічного Інститу, що його було орґанізовано за кордоном у Відні. Цим Інститутом протягом останніх років було видано 12 томів публікацій Інституту і підготовлено цілу низку праця, яку булоб корисно продовжити на Україні. З цих праць слід виділити дуже цікаві праці в сфері первісної культури.

На запитання нашого співробітника про стан українських еміґрантських кол за кордоном проф. Грушевський відповів, що в час його перебування за кордоном він не мав ніяких звязків з українськими еміґрантськими колами; він був звязаний лише з літературно науковими колами, і про літературне українське життя за кордоном зробить інформаційний виклад на засіданню науково-дослідної катедри при харківському ІНО. (Інституті Народньої Освіти).

ДОПИСІ

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА.

Дещо про українську ґімназію в Грималові, пов. Скалат.

Кілька разів ми читали в „Свободі" про закриття української ґімназії в Грималові, однак це були дуже скупі вісти. Як відомо Грималів є — як то кажуть — в глухому куті нашої Галичини і длятого всякі вістки дістаються до нашої преси в краю дуже малі, а тим менше до нас тут за морем. З початком с. р. кілька одиниць тут у Филаделфії, уродженців Грималова і з поблизьких сіл завязали тимчасовий комітет і зібрали між собою до 50 долярів, які вислали до краю і спитали про близші інформації.

Тому кілька днів одержали відповідь. Із цього листа видно, що там за добро в нашій вітчині. Учителів саджають до арешту, школу замикають, переслідують, а вкінци розвязали ґімназію, так що ученики гуртками учаться по домах, що учителям причиняє ще більше праці, ще більше видатків, а приходів дасть біг.

Докладнійше опише — я гадаю — комітет тутейший, котрий зістав вибраний як сталий, одначе я попереджаю уродженців Грималова і доколичних сіл, щоби були готові, коли прийдеться закликати в часописях о поміч, щоби справи не відкладали на завтра а таки зараз бралися до роботи і спішили з допомогою як найскорше.

Там передновок, всього і все треба, а взяти нема де. Сімдесять пять учеників є всіх. Зі самого Грималова є тільки 26, а решта зі сіл, селянських і зарібничих дітейц Хто їм поможе? Вони звернули очи до нас, як на одинокий ратунок.

Відділ Укр. Тов. Педагоґічного в Грималові складається зі 195 членів місцевих зарібників і доколичних селян, самої бідноти.

Відмовляти помочі не може, не сміє ніхто. Тут вже не політика, не партійність а загальне добро свого народу; котрий є дорогий для кождого Українця.

Нехай діти не марнуються, нехай не будуть змушені іти до ворожих шкіл. За далеко до своїх, і тепер ніхто не всилі зробити, щоби післати свою дитину дальше.

Ще згадаю, що в Америці є богато земляків зі згаданої околиці, і коли всі подадуть свою поміч на час то менше буде треба і більше буде зроблено.

В Филаделфії початок зроблений і то добре бо 20 тільки, зложили сто одлярів 20. квітня і постановили собі, що не гільки поможуть науці, але поможуть збудувати також ґімназію, бо до тепер містилася в домі „Просвіти", але вже за тісно. Постановили собі знайти кождого краяна і дістати від нього поміч для краю. Будьте проте приготовані зложити свою жертву.

М. Т.

ПРАВИДЕНС, Р. АЙ.

В обороні правди.

В числі 94 „Свободи", з дня 22. квітня с. р. появилась допись п. з. „Протестаційне віче", а підписана вічевиком. У тій дописи „вічевик" між иншим пише так: Другим бесідником був український православний піп о. Микола Зьомбра. Його згадка про релігійну справу викликала на гали замішанне, яке з трудом вдалося предсідателеви заглаїти.

Як секретар бувшого віча, уважаю своїм обовязком дати слідуюче спростовання.

Неправдою є, будьтоби о. М. Зьомбра в своїй бесіді мав зачіпити справу релігійну, котра мала викликати загальне замішанне на гали і котре мав з трудом предсідатель заглаїти. Натомісць правдою є, що згаданий священик абсолютно не зачіпив жадної релігійної справи, а тим самим не міг викликати найменчого замішання. Правдою есть, що зазначив в своїй бесіді про краєвих священиків-патріотів, котрі йшли з народом і які користи і працю дали народови — і священиків, котрі йшли проти народа, а тримали руку з панами.

Правдою есть, що д. І. Шкварок в своїй бесіді зазначив, що Українці в Правиденс повинні віча відбувати в своїй власній гали, а не в жидівській дірі, бо це встид і ганьба. І це слово ганьба вічевики підтримали, бо кождий розумів що до сеї пори повинні тутейші Українці мати свій власний дім.

І правдою є, що замішанне повстало вже по скінченню віча, котре викликало кілька огиниць, яким не до вподоби було слово „ганьба", що Українці в Правиденс не мають своєї хати. Тому вони жадали через предсідателя д. Г. Болюха, аби це слово „ганьба" віче відкликало. Цікаве, чому ці людці прийшли аж при кінци віча, чому була наслана поліція і патролька вже стояла на поготівлю. Для чого їх нема в списі жертводавців і длячого хотіли, аби віче відкликало це слово „ганьба"? Чи це слово мало щось спільного з ними?

Проте не годиться у дописях подавати фалшивий звіт з віча і чіплятися цілком невинних осіб. Можна когось не любити, не згоджуватись з його поглядами, але безпідставно і свідомо писати неправду, це ніяк не годиться ніякому чесному чоловікови.

Омелян Рекрут,
секретар віча.

НЮ ГЕЙВЕН, КОНН.

Тарасове свято.

Заходом шкільного комітету і старанням місцевого дякоучителя, Романа Дмитрова, відбулося представленне „Діточа Присяга" і концерт в честь нашого незабутного ґенія Тараса Шевченка.

Концерт відбувся дня 18. квітня в церковній гали під числом 127 Парк вулиця. Хотяй вечером падав сильний дощ, однак було досить поважне число людей. Вступне слово виголосив о. др. Ковальський, місцевий парох.

Потім наступили деклямації діточі, яких було усіх двайцять і три. Найгарніще очарувала публику маленька 5-літня Любця Ковальська а також хлопчик, Иосиф Бурбела та дівчатка Анна Довга і Анна Левандовська. Взагалі усі ідти пописались дуже добре, і по кождій деклямації ідстали рясні оплески.

Нюгейвенська громада зачалася гарно розвивати при кінци минувшого року у вересни. Від того часу звернено особливу увагу на свою рідну школу. Бо тільки в школі научаться наші діти любити свою вітчину. Працюймо проте разом і пильнуймо своїх школяриків, бо школярі то цвіт нашого народу.

М. Довгий, секр. школи.

КАТ УКРАЇНСЬКИХ ДІТИЙ

—o—

Львівський Новий Час у виданню з 10. квітня с. р. пише:

Перед нами протокол підтверджений кількадесяти свідками про катуванне українських шкільних дітий учителем Грубим в селі Матіївцях коло Коломиї. Кат — одиноке слово, яке може очеркнути того педаґоґа, якому в опіку віддані українські діти.

Не будемо переповідати довгих і численних випадків легкого і тяжкого побиття многих дітий. Спинимось на однім, який приніс з собою **смерть дитини, Василя Вінтоняка.** Батько Василя Вінтоняка свідомий громадянин, за українських часів був в орґанізаційнім комітеті. Учитель Грубий знав про це і на кождому кроці мстився на його сині. Бив його ізза найменьшої дрібниці по голові, плечах, тягав за уха, або копав ногами. Одного разу учитель Грубий побив Василя Вінтоняка як ніколи до того часу. Хлопець упав на землю, а учитель топтав його ногами та копав у бік. Після цього хлопця пустив до дому і хоч зі школи домів е всього пів кільометра, то хлопець ішов цілу годину, не можучи слова промовити. Більше Вас. Вінтоняк до школи не пійшов. Положився до ліжка. Боліла його нога, крижі, зуби і голова. Повстала у нього сильна горячка і в горячці помер, будучи непритомним вісім днів.

На домаганне батька померлого приїхала судово-лікарська комісія (суддя Главати і лікар Бляйхер). Підчас оглядин усували всіх присутних з хати, та батько таки остався, через що члени комісії почали розмовляти між собою незрозумілою для нього мовою.

Що комісія установила, невідомо. А батько завважав таке: Три плями на мозку у виді бородавки, а між бороздами мозку воду. Цілий мозок був залитий кровю і виглядав як ясний бурак. На замітку батька, що це повстало наслідком кинення до землі, лікар нічого не відповів. На кінці хребетного стовпа було видно пляму у величині 5, і 5½ ст.

По якімось часі на приказ прокураторії стягав жандарм у школі із дітий протокол, підчас чого учитель Грубий, стоячи за плечима жандарма закусував губи за зуби, очевидно на те, щоб діти нічого не говорили.

Ціла справа затихла. Учитель вчить українські діти і дальше.

Подаемо цю подію до відомости цілого світа. Хай усі знають, які у нас педаґоґи, як катують наших дітий.

До сього завважимо, що Поляків треба лічити з умової хороби, якої проявою е і хороба згаданого учителя, що убив українського школяра. Але заки вони із сього вилічаться, то треба їх учити розуму також фізичною карою.

ОКРУШКИ

Подав В. Окунь.

На Руїнах. Олеся Бабія.

I знов ярмо! I знов неволя!
Хто знае — може на століття
Рабства, покори, лихоліття
Нас засудила люта доля.

Ми знов сміття лиш для погною,
Нікчемні, подлії Гельоти, (..?..
Лякеї для послуг, роботи,
Що ласки ждуть в передпокою.

Повірте! Прапор наш схилився,
Вкрив соромом чоло народу,
Бо кождий в сумерки дивився,
Не вірив блескам сонця сходу.

Ми забажали на світанку
Вчорашний вечір воскресити,
Не віривши в побіду ранку
Вчорашним днем хотіли жити.

Ми крилися в годину бурі
У гнізда захистів затишних, —
Чекали жнив у дні похмурі
Не сіявши ланів пшеничних.

В палатах ми Христа шукали —
А Він лежав в мужицькій стайні;
Замісць до Нього — ми зблукали
До Ірода (Франції) на межі крайні.

Не взяли ми вінків побідних
З пожеж (огню) всенароднього бунту,
Бо ми кличів не чули рідних
Що линули від піль, від ґрунту.

На марно кровця ран стрілецьких
I всі важкі кріваві труди,
Бо ми не чули мольб мужицьких:
— „Боже! Хай пана в нас не буде!"

Шаблюка зломана остання,
Ми впали знов до стіп профана
Бо дав нам Бог святе повстання, —
Не дав ні Ґонти ні Богдана!

Тож чуйте! Слухайте сьогодні!
В народі наша перемога!
Слова села, слова Господні,
Народній голос — голос Бога.

Дунайська дума. П. Куліша.

Ой припадім, браття,
До землі сирої:
Що нам скажуть батьки наші
З могили німої?

„Сила ваша діти,
Спить у домовині (трумні)
Що простяглась під землею
По всій Україні."

Домовина славна!
Верни нашу силу:
Дам нам ще раз звеселити
Україну милу!

Щоб знов Україна
Садом процвітала
I в холодку дітей своїх
Від спеки ховала;

Щоб росила трави
Не слізми — росою
I хижаків не втішала
Своею красою.

—o—

ЕВГЕН ЧИКАЛЕНКО

СПОГАДИ, ЩОДЕННИК ТА ЛИСТУВАННЄ.

I. том.

СПОГАДИ.

XVI. (1903—1904).

(59)

Батько В. Ф. Сіміренка був кріпаком на Київщині і під впливом свого шурина (шваґра" Яхненка, занявшись арендою млинів по річці Росі, так розбагатів, що викупився з кріпацтва і записався в ґільдію (цех) купців. Коли гр. Бобринський збудував у м. Смілі цукроварню, то й Федір Сіміренко в спільці з Яхненком, теж взялися за цукроварство; тоді це річ була простіща і не така дорога, як тепер, бо цукор добувався пресуванням. Купивши в м. Городині у гр. Воронцова клапоть землі, вони збудували невелику цукроварню. Спочатку, що у них пішло дуже добре і Сіміренко послав свого меньшого сина Василя, родженого 1835 року, учитися до Франції, що славилася тоді цукруварством. А коли настало польське повстанне 1863 року і пани, що позичили спільці Яхненка-Сіміренка гроші, стали вимагати їх назад, а до того ще й гр. Воронцов, збудувавши власну цукроварню, перестав давати спільці землю під буряки, а земля його оточувала м. Городище на верстов (кільометрів) на 20 навкруги, то справа Яхненка-Сіміренка попала у безвихідне становище і вони, збанкротувавши, згодом повмірали. В. Ф. Сіміренко, вернувшись з Франції видатним фаховцем, почав служити за добрі гроші по чужих цукроварнях і, зібравши за скілька років трохи грошей, купив у с. Сидорівці, Каневського повіту, руїни старої державної цукроварні. А коли дружина його, з роду поміщиків Альбрандів, яку, до речі сказавши, Сіміренко украв у її батька, дістала в спадщину щось коло сотні тисяч карбованців, то він пустив у рух свою власну цукроварню, хоч доводилося на справу позичати гроші, за яку, як він казав, доводилося платити (за позичені гроші) часом і по 80%. Але невпинною працею, умілістю та ощадністю, він за багато років свого життя доробився маетку, що оцінював під час його смерти, 1915 року, щось до десяти міліонів карбованців. Я не знаю як В. Ф. Сіміренко дійшов до української національної свідомости, але певне вона була у їх в родині, бо старший брат його, як відомо, видав „Кобзаря" Т. Шевченка, зазначивши, що видано коштом Платона Сіміренка. Потім знайомство і близість з проф. В. Антоновичем зміцнили і поглибили ту свідомість.

Я познайомився з В. Ф. Сіміренком у М. Ф. Комаря, 1890 року в Одесі, коли він там був переїздом зза кордону. Се був невеликий на зріст, сухорлявий дідусь з дуже приемним голеним обличчем, сірими пронизуватими очима і сивою головою. Він, памятаю, оповідав, що на жаль в Европі зовсім не знають нічого про Україну, а тому требаб вжити заходів, щоб у закордонну пресу подавалися відомости про український національний рух, і для тої мети передав через М. Комаря Одеській Громаді щось коло 5,000 карбованців. Тими грішми Одеська Громада помагала о. Сембратовичу для видання журнальчика на німецькій мові,*) а потім Сіміренко давав через Раду Орґанізації В. Кушніру на видання його „Ukrainische Rundschau".

Оселившись у Київі, я часом зустрічався з Сіміренком на засіданнях редакції „Київської Старини", куди він заходив під кінець року, щоб довідатися скільки має дефіциту той журнал, бо він з року в рік покривав борги „Київської Старини", а зрідка і бував у нього з В. Антоновичем або з М. Лисенком. Для характеристики вдачі В. Ф. Сіміренка роскажу про таку його ресу: Раз, видючи у нього, я помітив, що ввесь куток в його кімнаті заставлений порожніми коробочками (пуделками) від сірників.

— Нащо вони вам? — питаю я здивований.

— А чого вони мають пропадати дурно, одповідае Сіміренко, — я за їх вимінюю повні, з сірниками...

На що вже я ощадний для себе, але мене так вразила ся ощадність людини, яка видае щороку десятки тисяч рублів на українські справи, що я рефлективно встав і вклонився йому мало не до землі. Зворушений Сіміренко розцілував мене.

На жаль, з причини моеї нервовости, побачення наші з ним перервалися після такого випадку. Не памятаю вже якого року, але це було після Столипінської реакції, зайшов до мене на Великдень Лисенко, щоб разом піти до Сіміренка. Хох я нікому святочних візит не робив, а до Сіміренка охоче пішов. Вдома ми застали тільки його дружину та її родичів Альбрантів, відомих тоді російських „чорносотенців". Розмова у них велася на ту тему, що нарешті „великий патріот" Столипін, розстрілами та вішанням революціонерів, утихомирив Росію, яку розбунтував зрадник Вітте, вирвавши у „нещасного" царя конституцію. Коли я вслухався в ту розмову, то у мене від хвилювання відразу розболіло в середині і я, не мігши витримати, раптом встав і, вклонившись господині, попрямував до виходу. Господиня і Лисенко почали мене затримувати, але я з серцем, сказав, що не можу вислухувати таких розмов, і пішов додому. З того дня, коли я заходив до Сіміренка, то слуга раз-у-раз казала, що його нема вдома і сам він у мене з того часу не бував; хоч коли, випадково ми стрівались де небудь, то він цілував мене і виявляв до мене найбільшу приязнь і до самого закриття „Ради" акуратно виплачував свою половину її дефіцитів.

Взагалі, під старість він попав під суворну опіку своеї дружини, яка не пускала до нього ні людей, ні листів, які, на її думку, могли пошкодити його здоровлю.

(Дальше буде).

*) „Ruthenische Revue".

ШЕВЧЕНКІВСЬКІ РОКОВИНИ НА УКРАЇНІ

—о—

До львівського Нового Часу пишуть:

З наказу центра большевиків проводжено по всій Україні празники Шевченківських роковин під кличем комуністичної пропаґанди та боротьби з „релігійним забобонам".

Роковини святковано в першу неділю великого посту, щоби таким чином відтягнути релігійних від „покаянія" душі.

В селі Шпитьках комуністичний парт. комітет улаштував з тої нагоди демонстрацію під співи „інтернаціоналу" а попереду несено портрет... Леніна!

В Яготині секретар „Райпаркому" мав виклад на тему „Шевченко й Лєнін", в якому бесідник підносив велике значінне ґеніяльного поета революціонера, що боровся проти соціяльного поневолення та... релігії. І — очивидно — проведено порівнанне великого поета з учителем пролетаріяту Леніном...

Це пригадує нам, як в Ісаїві, вознесенському повіті, на Шевченківському святі якийсь „тоже" представник „Паркому" вигукував по московськи: „Товариш Шевченко, син рибака, казав різати буржуазію і взивав до клясової боротьби та до боротьби з націоналізмом — а в першій мірі зі жовто-блакитною петлюрівщиною!...

Не сподівався цеї чести „товариш" Шевченко. Але це було ще в 1921 році... То видко — відносини не дуже то змінилися під цим оглядом і тепер...

Одначе не дивлячись на ті дрібні випадки, що так назвемо — надужиттє популярности Шевченка для вузко-партійних цілий — свято Шевченка на цілій Україні пройшло дуже торжественно і в ньому взяли участь школи, орґанізації та ціле українське громадянство. Хотяй під червоним покривалом, свято це носило наскрізь суто-український національний характер.

СЛАВНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ШАХІСТ.

З уваги на хід міжнароднього шахматного турніру, що відбувається в Ню Йорку, з Берліна подають де-які відомости про одного учасника турніру— Українця Боголюбова.

Боголюбов, (якому тепер 35 років) походить з родини сільського священика на Київщині. Ще з молодих літ він почав виявляти ґеніяльність шахматиста. В київський духовній семинарії, де він вчився, провадив він поміж учениками шахматні турніри і вже тоді вигравав „у сліпу" (тобто не дивлячись на шахматну дошку), одночасно граючи три партії. По скінченню загально-освітних кляс семинарії, Боголюбов вступив в 1908 році студентом до київської політехніки. Для свого утримання в політехніці він зачав брати участь в турнірах шахматистів у Києві та поза Київом одержуючи премії і нагороди. Підчас приїзду в ті роки до Києва, Капаблянки, що мав там надзвичайний успіх, Боголюбов у консілії ще двох київських шахматистів виступив проти Капаблянки і після довготревалої упертої боротьби примусив Капаблянку признати партію ніким не виграною, що для всемогутнього в ті часи Капаблянки було в деякій мірі поразкою. Перед початком світової війни Боголюбов виїхав закордон до Центральної Европи на шахматні турніри. З вибухом війни, не маючи можливости повернутись назад, він залишився закордоном і брав дальшу участь у численних шахматних турнірах Европи. Боголюбов одружений з Німкинею.

З перших часів перебування українського посольства у Німеччині він виправив для себе українські леґітимаційні папери.

З ГОЛОСІВ ПРЕСИ

КУЛЬТУРНЕ ПІДНЕСЕННЯ СІЛЬСЬКОГО ЖІНОЦТВА.

(З часописі Роґатинець).

Що селянство є підпорою нашого народу — це ясне кождому з нас. Але, що найважніщим чинником серед селянства є жіноцтво, це вже не кождому ясне й зрозуміле.

Та хто знає добре селянське життя, знає його в буддень, а не зі свят, коли обіздить читальні, Січи, Соколи, то притакне й цьому.

Жінка порається й біля хати й у хаті.

Якщо вона огрядна, то її хата і знадвору й у середині охарна, чиста, все гарно вибілена. Що тижня замітається подвіря. Одним словом в її руках спочиває те, що зветься зверхньою культурою села. Жінка варить і пече. А кілько в нас сіл, де люди мають з чого пекти й варити, та не знають як? В її руках спочиває найважніща річ ля дкождого народу: домашне виховання дитини. Цею справою на селі займається майже виключно мати, бо вона сидить (справедливіще безупинно порається) біля хати, міжтим, як чоловік-батько занятий поза хатою, або й поза обістям. Вичислені функції це виключна, або майже виключна річ сільського жіноцтва. Значіння жінки на селі збільщується ще тим, що чоловік ніколи не зробить нічого без поради своєї жінки.

І тому піднесення культурного рівня нашого сільського жіноцтва набирає першорядної ваги. І хто знає, чи воно може не важніще, як культурне піднесення чоловічого сільського населення.

Кожен, що хоч трошки попрацював на селі, знає з практики, що жіноцтво (з природи більше цікаве, як чоловіки) горнеться скорше до читалень, театральних вистав, викладів і т. д., чим чоловіки.

Цілком природно, що піднесення культурного рівня нашого жіноцтва піднесе дуже скоро й культурний рівень нашого села. Воно відібється на зверхнім вигляді села, воно відібється на нутрі хат, воно відібється, що найважніще на життю села, на вихованню дітей. Бо хочби чоловік був дуже культурний, то його культура не вдіє нічого, коли його товаришка-жінка не має культури.

Ця думка зродилася в голові одного із найбільших педаґоґів — Песталоцці-ого.

Насамперед треба піднести культурно жінку, бо в її руках спочиває найважніще — виховання дітей. Цього треба її навчити, бо сама вона цього не навчиться. А через жінку треба навчити (сільський) народ, як він сам має двигнути себе із нужди. Бо якщо він сам собі не поможе, не зможе йому помогти ніхто.

Ці провідні думки Швайцарця Песталоцці-ого відносяться до Швайцарів. Та їх можна майже без змін віднести й до українського селянства.

А як мало зроблено й робиться для піднесення нашого сільського жіноцтва?!

Воно горнеться до освіти. Чимраз більше сільських дівчат вписується до середних шкіл, та ці школи призначені для хлопців. Вони не кінчать їх, бо й ідуть до них з думкою, щоби винести з усіх шкіл, дещо більше як із своєї нераз одноклясової школи на селі. Не кінчать їх, бо не мають на думці академічної освіти. На село вони бесперечно вносять зі собою дещо культури (правда нераз аж надто поверховної). Та витрачений час-гроші не стоять у ніякім відношенню до вислідів. Ці студії не дають нічого будучій жінці-мамі, будучій громадянці.

До війни народня (людова) школа давала дівчатам дуже мало. Сьогодня, з відомих причин дає ще менше. Дівчата не виносять навіть доброго знання читання й писання.

Хто має занятися вихованям дітей, коли їхні матері самі нещасні анальфабетки?

І тому справа культурного піднесення нашого сільського жіноцтва може ніколи не була така потрібна й пекуча, як сьогодня. Воно річ не легка, та в праці тій маємо великого союзника-помічника. Цим союзником-помічником є величезна жіноча цікавість, якою наділила жінок мати-природа. Хто зуміє її використати, найде велику полекшу в цій важкій культурній праці.

Розуміється до піднесення культурного рівня сільського жіноцтва можна зійти ріжними дорогами. Хочу вказати на одну. Вона не є новим винаходом. Її пробовано в Галичині перед війною, та чомусь не відновлено досі.

Цею дорогою є кілька-тижневі, найбільше 2-3 місячні курси для дівчат приблизно від шіснацятого року в гору. Крім лекцій вправного писання (воно вс естоїть гірше як читання), історії й географії України, ведення найпростіщих і найпотрібніщих рахунків, училисяби дівчата годування й плекання немовлят і дітей. Вчилисяби гігієни, цеї гігієни проти якої в нас так грішать на селі. На цих курсах требаби навчити дівчат розумного плекання дробу й худоби та ведення молочного господарства. Дуже пильну увагу треба звернути на науку кухарства, прання й шиття. Кілько сільських земних продуктів іде на марно лиш тому, що селянки ні не вміють їх консервувати ні порядно зварити чи спекти (ось хочби таке маринування й вудження мяса та корсервація садовини або печення хліба).

Такі курси повинні повстати в кождім повітовім місті, чи місточку. Сил-лекторів повинні дати „Жіночі Громади" і наші школи.

Головно „Жіночим Громадам" треба положити цю справу на серце. До переведення таких курсів не потрібно богато. Треба лиш зрозуміння кольосальної ваги цеї справи, а коли є вже зрозуміння, сильної волі й охоти.

Не моєю річею є подрібне вироблення програми таких курсів. Програма навіть не може бути однакова для всіх повітів західно-українських земель, що опинилися під Польщею. Не мені вирішувати, як довго і коли мають відбуватися такі курси.

Хочу лиш порушити цю призабуту справу. Вона страшно пекуча. Візьмемося до неї серіозно, зі запалом — побачимо скоро висліди. Піднесеться культурно село, піднесеться культурно селянство, що становить ґро самої нації, піднесеться культурно цілий український нарід. А це повинно лежати на серці кождого з нас.

І. В.